

'susceptible, capaç de'; però d'ací es va passar al significat comú en la llengua moderna *adonar-se de* 'percebre (una cosa), no escapar a l'atenció', a la qual s'arribava des d'aquella a base de la idea de 'prestar atenció a', cf. el ll. *animadvertere* que passà per una evolució de sentit paral·lela; l'acc. moderna ja apareix en Muntaner: «anc los genovesos ne-ls pisans no se n'adonaren» (§ 285, Casac. VIII, 48.9), «e ab gent falsa e mestra sai que contrastarets; / per què d'açò és ops, senyor, que-us adonets, / que en lurs paraules ni en els no-us fiets», id. (*Sermó* VIII, 11.14); avui és l'acc. general no solament en el Princ. sinó també a les Illes [DFgra., DAmen., AlcM; com a civ. «percartarse», PzCabrero].

Del cat. antic va ser manllevat amb aquest sentit pels dialectes italians de Sicília i de Nàpols (com ja veu Rohlfs, *Sitzber. Bayr. Akad.* 1975 v, 31); com a sicilià el veiem en una comèdia escrita en el seu dialecte girgentí pel gran Pirandello: «u diàvulu, gnà Carmina, un v'u dissi? Comu si mmi s'avissi assittatu a lu latu pi fàrimi *addunari* di comu si facienu ventu li signuri!»,⁷ però ja es troba en el S. XVII.⁸ Altrement aquest derivat romànic no és enterament estrany a d'altres llengües germanes: *s'adonā* «s'apercevoir» en alguns parlars francoprovençals, Valais (Val d'Illice, RDR III, 44), i it. *addarsi*, no pertanyent a la llengua general però popular a Toscana i, amb el sentit corrent del català «accorgersi» («c'è chi corre alla morte e non se n'addà», Petrocchi), ja usat per Dante i d'altres toscans, i que fins trobem en l'èpica «franco-italiana» (S. XIV): «Belisant oit queri e demandé / se de quela colse jamés s'en fose adé» (*Berta e Milone*, v. 176, *Rom.* XIV, 183). En el *Purgatorio* dantesc: «Si come ne scrive Luca / che Cristo apparve ai due ch' erano in via, / già surto fuor della sepulcral buca, / ci apparve un' ombra, e dietro a noi venia / --- / nè ci addemmo di lei, sì parlò pria, / dicendo —O frati miei ---» (XXI, 12). *Adonable* 'susceptible de, capaç': «com los pastors sien gents pus *adonables* a entendre per rahons que per auctoritats ---», Llull (*Blanq.* II, 60.14).

Antidot [Lab. 1839], pres del ll. *antidōtum*, i aquest del gr. *ἀντιδοτον* id., derivat de *δίδωμι* 'jo dono', germà del ll. *dare*; *antidotari* [JRoig, *Spill*]. *Dosi* [*dosís*, 1803, Belv.; *dosa*, 1695, Lacav.], pres del gr. *δοσις* 'acció de donar', 'porció', altre derivat de *δίδωμι*; *dosar*; *dosatge*; i els compostos *dosificar* (amb *dosificació*, *-cable*) i *dosimetria* i *-mètric*.

Circumdar [S. XV], pres del ll. *circumdare* id.; *circumdant*.

Perdonar [*Homilies*]: «tot peccador --- can él se part de pecad e de males obres e pren sa penitència fermament, sempre li és *perdonad* tot som pecad» (f° 8v18): del ll. tardà *PERDONARE* id. (documentat en l'Isop llatí, VKR VI, 1), perpetuat en totes les llengües romàniques d'Occident; en Llull: «Mare —dix Nathana— aquex donzel és tan forts que-m puscha *perdonar* mes colpes» (*Blanq.* I, 123.28);⁹ l'Ind. Pres. 1 era a l'Edat Mitjana *jo perdó*, forma que resta viva a Mallorca (Marian Aguiló, c. 1848, *AntolPo.* 1975,

p. 84); tant aquesta forma com el derivat postverbal *perdó* m. i el Subj. *perdó* apareixen ja en Llull, juntes en un altre passatge del *Blanq.*: «no tant solament *perdó* --- a qui-m *perdó* --- rahó és que yo *perdó* ---». Algun cop apareix, si bé rarament, en cat. ant., la locució adverbial *en perdó*, *-dons*, més freqüent en llengua d'oc: *en perdons* 'sense reserva, sense regateig' en *Flamenca*, vv. 6169 (rimant amb *bons*), i 1901; *en perdó* 'en va' ibid. (v. 1654, rimant amb *la preísó*); *perdonança*; *perdonable*; *perdonador*; *perdonant*.

CPT.: *Daça*, avui convertit en interjecció balear, amb el sentit de 'dóna'm, vinga ací!' és contracció de *da a ça* 'dóna a ací' (de l'imperatiu arcaic *da*); apareix primerament [car és d'autenticitat suspecta l'obra atribuïda a St. Pere Pasqual, que hom sol citar, per al S. XIII] en StVicentF, princ. S. XV, que encara no analitza com a cpt.: «no-n voleu menjar hun bocí del fruyt?—; e ell --- dix-li: —Ara, *da ça*, que en mal hora hi entrarà» (*Serm.* II, 42.28), «al cors en est món tres cerimònies li serven: primo, iran-ho a dir als capellans, e --- diran los capellans: —*Da ça* la creu, anem -per gola de guanyar los sòlidos» (*Quar.*, 112.112).

La contracció de les dues *aa* consecutives en una *ã* llarga fou responsable del trasllat de l'accent (que hauria hagut de ser, en principi, **daça*), veg. la llei fonètica demostrada en BDC XXIII, 251 (*dezesset* > *deesset* > *dèssset*, *boeria* > *bòria* > *bòria*), igual que en la formació castellana paral·lela *dáca* (< *da acá*): avui és d'ús comú a les tres Illes i Tort. i Maestr.; «el deixarem estar avui en remui: *dassa* sa senaia!», Castelló (*Rond. Eiv.*, 51; «*dássa*: dame», PzCabrero); «menjam lo que sobra de sa sobressada; *dassa* s'aigordent, veuré si és forta encara», PdAPenya (*IdOr.* I, 50); «si es meu estimat venia / i deia: —*dassa* es manat—, / jo li donaria es blat / ---», Moll (*Amoroses*, 17); a Mallorca s'hi fan altres combinacions més complicades, en particular *daça-qui-venga* 'da-li' (BDLC X, 235), que deu venir de *daça aquí!*, *venga!* (innovat en *daça que venga*, BDLC XI, 32; per analogia, per part dels qui no usen el relatiu àton *qui*); i *daça-qui-daça* (BDLC XIII, 33) que deu sortir de *daça aquí!*, *daça!*. Havent estat sentit *daça* com un imperatiu singular tal com *porta*, segons el model de *porta/portau* es creà *daçau*: «T. *Dassau!* L. Què vols? T. Sa propina», PdAPenya (*IdOr.* I, 105); en una cançó popular mallorquina, AORBB VII, 1934, 24.

El mateix trasllat d'accent tenim en la locució *daixo* 'vinga, vinga; a poc a poc; xano-xano', com si diguéssim *da-li*, *da-li*,¹¹ peculiar de Mallorca, i que deu resultar de *da+això* (*dāšo* > *dāšo*): «enganxaren es carro de pareí, i partiren, *daixo daixo*, cap a Ciutat» en una rondalla de les recollides per l'Arxiduc Lluís Salvador (p. 220), també en PdAPenya.

En *da-li* no hi ha trasllat de l'accent, car ací es tracta de l'imperatiu *da* amb el pronom enclític *li*; és combinació molt antiga que ja trobem en el S. XIV, en la trad. del *Corbatxo* per NFranch: «la lengua d'aquesta --- may no cessa, may no molla, may no